

Advies over de master basisonderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 22 september 2017

Deel I werd uitgebracht door de Algemene Raad op 23 november 2017 met 15 stemmen voor en 3 stemmen tegen. ACOD en VSOA motiveren hun tegenstem als bijlage.

Deel II werd uitgebracht door de Raad Basisonderwijs op 15 november 2017 met 17 stemmen voor en 2 stemmen tegen. ACOD en VSOA motiveren hun tegenstem als bijlage.

Deel III werd uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 14 november 2017 met eenparigheid van stemmen.

Vorbereiding:

Algemene Raad: werkgroep Master basisonderwijs voorgezeten door Harry Martens op 24 oktober 2017 en 8 november 2017

Raad Basisonderwijs: werkgroep Inzet master basisonderwijs voorgezeten door Marc Van den Brande op 6 oktober 2017, 20 oktober 2017, 27 oktober 2017 en 8 november 2017

Raad Hoger Onderwijs: werkgroep Master basisonderwijs voorgezeten door Kristiaan Versluys op 12 oktober 2017, 24 oktober 2017 en 6 november 2017

Dossierbeheerders: Isabelle De Ridder en Katrien Persoons

I ALGEMEEN	3
1 SITUERING	3
2 ALGEMENE OPMERKINGEN	3
2.1 TOEKOMSTGERICHT KIJKEN VANUIT DE KRACHTLIJNEN VOOR EEN STERK BASISONDERWIJS	3
2.2 NOOD AAN TOEKOMSTPLAN VOOR HET BASISONDERWIJS	3
2.3 FASE VAN ONDERZOEK ONTBREEKT	4
2.4 BELANGRIJKE LINK MET LOOPBAANDEBAT	4
2.5 BREDER DEBAT	5
II VANUIT HET PERSPECTIEF VAN HET WERKVELD BASISONDERWIJS	5
1 DOELSTELLINGEN VAN EEN MASTER SPECIFIEK OPGELEID VOOR HET BASISONDERWIJS	5
1.1 CREËREN VAN EEN PROFESSIONEEL GROEIPAD	6
1.1.1 Ontwikkelen van competenties op beheersingsniveau 7 (VKS)	6
1.1.2 Kans tot professionalisering voor bachelor leraar	6
1.1.3 Behouden en verder aantrekken van brede diversiteit aan profielen 7	7
1.2 COLLECTIEF VERSTERKEN VAN HET SCHOOLTEAM	7
1.2.1 Inzetten op complementariteit in een lerend team ...	7
1.2.2 ... om eigenaarschap en autonomie te versterken	8
1.3 MEER ACADEMISCH ONDERZOEK ALS VOEDINGSBODEM VOOR EEN KWALITATIEF EN INNOVEREND ONDERWIJSSYSTEEM	9
2 INZET	9
2.1 INZETBAAR ALS GROEPSLERAAR ...	9
2.2 ... MET MOGELIJKHEID TOT FUNCTIEDIFFERENTIATIE	9
2.3 ... ZONDER NIEUWE HIËRARCHIE	10
2.4 MIX VAN PROFESSIONELE BACHELORS EN MASTERS MOGELIJK MAKEN	10
3 ORGANISATORISCHE ASPECTEN	10
3.1 BLIJVEN GARANDEREN VAN ORGANISATORISCHE VRIJHEID	10
3.2 VOORWAARDEN	10
III VANUIT HET PERSPECTIEF VAN HET HOGER ONDERWIJS	11

1	BESTAANDE OPLEIDINGEN	11
1.1	MASTER IN DE PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN, MASTER IN OPLEIDINGS- EN ONDERWIJSWETENSCHAPPEN, MASTER EDUCATIEVE STUDIES	11
1.2	BACHELOR NA BACHELOR SCHOOLONTWIKKELING	12
1.3	VERKORTE PROFESSIONELE BACHELOR KLEUTERONDERWIJS OF LAGER ONDERWIJS	12
2	VOORSTEL VOOR EEN SPECIFIEKE OPLEIDING MASTER BASISONDERWIJS	12
2.1	INHOUD	12
2.2	ONDERDELEN, TOELATINGSVOORWAARDEN EN ORGANISATIE	13
2.3	GROEIMOOGELIJKHEDEN VOOR DE PROFESSIONELE BACHELOR	13
2.4	RANDVOORWAARDEN	14
	2.4.1 Praktische haalbaarheid	14
	2.4.2 Macrodoelmatigheid	14
	BIJLAGE: MOTIVERING MINDERHEIDSSTANDPUNT BIJ DEELADVIES VAN DE ALGEMENE RAAD EN VAN DE RAAD BASISONDERWIJS	15

I ALGEMEEN¹

1 Situering

Op vraag van de Vlaamse Regering vraagt minister Crevits het advies van de Vlor over 'de inzetbaarheid, de doelstellingen en de organisatorische aspecten van de master basisonderwijs'.

De Vlor concretiseert de adviesvraag in twee deelvragen:

- 1 Hoe kunnen masters specifiek opgeleid voor het basisonderwijs best worden ingezet?
Dit is het perspectief vanuit het werkveld basisonderwijs.
- 2 Hoe kan hun opleiding best georganiseerd worden?
Dit is het perspectief vanuit het hoger onderwijs dat verantwoordelijk is voor het opleidingsaanbod.

Alvorens op deze twee deelvragen in te gaan, formuleert de raad een aantal algemene opmerkingen.

Met dit advies wenst de Vlor een aantal krijtlijnen en randvoorwaarden te schetsen voor de verdere verkenning van de mogelijkheden van de master basisonderwijs.²

2 Algemene opmerkingen

2.1 Toekomstgericht kijken vanuit de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs

Uit de strategische verkenning van de missie en de eigenheid van het basisonderwijs destilleerde de raad 'tien krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs'.³ Deze krachtlijnen vormen het kader om toekomstgericht naar het basisonderwijs te kijken en het debat over de master basisonderwijs te voeren. Het versterken van het basisonderwijs vormt het vertrekpunt. De waarde van de professionele bacheloropleiding kleuter- en lager onderwijs en van de leraar met specifieke bachelorcompetenties staan niet ter discussie. Het is in de complementariteit met de professionele bachelor kleuter- en lager onderwijs dat de master basisonderwijs een meerwaarde kan hebben.

2.2 Nood aan toekomstplan voor het basisonderwijs

De raad is tevreden dat de minister een legislatuuroverschrijdend toekomstplan voor het basisonderwijs beoogt. Hij vraagt om hier op korte termijn werk van te maken.

Inmiddels zijn er in de regelgeving al enkele afzonderlijke maatregelen voor het basisonderwijs genomen, met recent de eerste aanzet tot gelijkenschakeling van de werkingsmiddelen voor het kleuteronderwijs tot het niveau van de werkingsmiddelen voor het lager onderwijs. Een groot deel van

¹ Dit deel is het deeladvies van de Algemene Raad.

² Wanneer de raad in dit advies verwijst naar "de master basisonderwijs", dan wordt hiermee steeds een master bedoeld die specifiek voor het basisonderwijs is opgeleid.

³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

de eerder genomen maatregelen kadert ook binnen de modernisering van het secundair onderwijs en benadert het basisonderwijs niet vanuit zijn specifieke eigenheid.

De raad dringt aan op een globaal zicht op de toekomstige plannen voor het basisonderwijs en op de samenhang ervan. De raad vindt het niet evident om het debat over de master aan te gaan zonder dit toekomstplan te kennen en een antwoord te hebben op andere prangende vragen om schoolteams verder te versterken, zoals de vraag naar structureel meer tijd in de opdracht van een leraar voor overleg en professionele groei en bijkomende omkadering op leidinggevend-, beleids- en ondersteunend vlak.⁴

2.3 Fase van onderzoek ontbreekt

Het debat over een master basisonderwijs is niet nieuw. In de conceptnota over de versterking van de lerarenopleidingen uitte de Vlaamse Regering al het voornemen om te onderzoeken of naast de educatieve masteropleiding voor de leraar secundair onderwijs, ook een master voor het basisonderwijs noodzakelijk is. De raad steunde dit en formuleerde ook fundamentele uitgangspunten voor dit onderzoek. Hij vroeg bovendien aan de minister om hiervoor een werkgroep op te richten en die op te nemen in het tijdspad van de verdere uitrol van de conceptnota.⁵

De raad herhaalde zijn vraag naar onderzoek met een aantal fundamentele uitgangspunten in zijn advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs. Hij schoof het naar voren als een alternatief voor de piste van de Vlaamse Regering om bijkomende bijzondere leermeesters (als vakleraren) te introduceren in het basisonderwijs.⁶

De raad merkt op dat de minister de vraag om versneld werk te maken van een onderzoek onbeantwoord heeft gelaten en dat ze hem meteen gevraagd heeft om een advies te formuleren over 'de inzetbaarheid, de doelstellingen en de organisatorische aspecten van de master basisonderwijs'. Op die manier wordt een belangrijke, explorerende fase overgeslagen.

De raad is nog steeds van mening dat een gedetailleerde analyse van de precieze noden van het werkveld meer inzicht zou kunnen geven in de meerwaarde en opportuniteit van de master basisonderwijs. Het zou ook een bijdrage kunnen leveren aan de macrodoelmatigheidstoets en de eventuele uitwerking van de curricula van de opleidingen. Bovendien zou een vergelijkende internationale studie van andere onderwijssystemen (zoals Nederland, Wallonië, Finland) kunnen leiden tot een betere kennis van de mogelijkheden en valkuilen en inspiratie kunnen geven voor de Vlaamse context.

2.4 Belangrijke link met loopbaandebat

Voor de raad is het duidelijk dat het debat over de inschakeling van een master basisonderwijs en het onderzoeken van de organiseerbaarheid van de opleidingen voorafgegaan moet worden door duidelijke beslissingen over het loopbaanperspectief van de leraar. Zolang er in het basisonderwijs geen specifieke verloning voor het masterdiploma voorzien wordt, vreest de raad dat zowel de inzet van de master basisonderwijs in de basisschool als de opleiding van deze master gehypothekeerd worden.

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Lerarenopleidingen versterken/wervende en kwalitatieve lerarenopleidingen als basispijler voor hoogstaand onderwijs'](#), 26 mei 2016.

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

Beslissingen over het loopbaantraject van de leraar, met inbegrip van professionaliseringsmogelijkheden en -modaliteiten, zijn essentieel.

Het loopbaanpact kan ook een hefboom zijn voor een positief imago van het lerarenberoep. Dit is een essentiële voorwaarde om meer potentiële leraren aan te trekken. Ook sensibiliseringsacties zijn hierin belangrijk.

2.5 Breder debat

De thematiek van de master basisonderwijs kan niet los gezien worden van de inschakeling van masters in het secundair onderwijs. De raad stelt vast dat het debat nog niet gevoerd is over de koppeling van het opleidingsniveau van de leraar aan de doelgroep waaraan hij lesgeeft (kleuters, lagereschoolkinderen, eerste graad secundair onderwijs, ...). Een breder debat en een algemene visie hierop ontbreekt voorlopig. De raad is steeds bereid om hieraan een bijdrage te leveren.

II VANUIT HET PERSPECTIEF VAN HET WERKVELD BASISONDERWIJS⁷

Hoe kijkt het werkveld basisonderwijs naar een master specifiek opgeleid voor het basisonderwijs: wat zijn mogelijke doelstellingen om deze master te introduceren? Wat zijn krijtlijnen voor zijn inzetbaarheid? En welke organisatorische aspecten zijn belangrijk? Deze vragen behandelt de raad achtereenvolgens in dit deel II van het advies.

1 Doelstellingen van een master specifiek opgeleid voor het basisonderwijs

De raad verbindt de master basisonderwijs aan een aantal mogelijke doelstellingen, die hij aanvaardbaar en haalbaar vindt, maar doet geen concluderende uitspraken over de wenselijkheid van de master basisonderwijs. Dit was ook niet de vraag van de minister. De raad situeert deze doelstellingen op het niveau van het individu (zie 1.1), op het niveau van het schoolteam (zie 1.2) en op het niveau van het onderwijssysteem (zie 1.3).

De raad is geen voorstander van een volledige vermastering van het basisonderwijs. Basisscholen met enkel professionele bachelors als leraren, blijven voor de raad ook in de toekomst sterke basisscholen.⁸ Het introduceren van een master leidt niet automatisch tot een kwaliteitsverhoging. De maatregel maakt deel uit van een totaalpakket van maatregelen die moet leiden tot de versterking van het basisonderwijs.⁹

⁷ Dit deel is het deeladvies van de Raad Basisonderwijs.

⁸ De context waarin basisscholen functioneren, is zeer verschillend. Basisscholen verschillen bijvoorbeeld onderling heel erg qua schaalgrootte, qua samenstelling van de leerlingenpopulatie, qua geografische inplanting enzovoort. Dit betekent dat scholen ook in hun concrete functioneren sterk verschillen. De potentiële meerwaarde van de master basisonderwijs is te bekijken in de lokale context van de school en de manier waarop de school feitelijk gestalte geeft aan de opdrachten van het basisonderwijs.

⁹ Zie Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

1.1 Creëren van een professioneel groeipad

1.1.1 Ontwikkelen van competenties op beheersingsniveau 7 (VKS)

De raad verwacht dat een master basisonderwijs volgende expertise (op de klasvloer, in het schoolteam, in het onderwijssysteem) inbrengt op beheersingsniveau 7:

- verdiepende kennis van leergebieden (inhoudelijke domeinen en (vak)didactiek);
- expertise op vlak van analyse en interpretatie van data;
- de mogelijkheid om op basis van theoretische en praktische kennis nieuwe ideeën voor de onderwijspraktijk te ontwikkelen en deze te toetsen aan de realiteit;
- het ontsluiten van wetenschappelijk onderzoek en dit vertalen (bewerken, verrijken) voor het gebruik ervan in specifieke praktijksituaties;
- wetenschappelijke kennis en inzichten binnenbrengen in de school en deze inzetten in nieuwe, ongekende situaties, vanuit een brede, multidisciplinaire benadering (psychologie, pedagogie, sociologie, filosofie, ...) over hoe kinderen leren, ontwikkelen en samenleven.

Deze competenties ondersteunen de tien functionele gehelen.

De master basisonderwijs is een wetenschappelijk geschoolde professional die werkt op het snijvlak van theorie en praktijk.¹⁰ De potentiële meerwaarde hiervan zit in de samenwerking met de professionele bachelor kleuter- en lager onderwijs vanuit een gelijkwaardige positie (zie 1.2).

Complementair aan deze professionele bachelor (beheersingsniveau 6), brengt de master basisonderwijs nieuwe expertise (beheersingsniveau 7) binnen in het team.

De mogelijkheid om masters basisonderwijs in te zetten in het basisonderwijs biedt kansen om op een geïntegreerde wijze sterker evidence-based en evidence-informed te werken.

1.1.2 Kans tot professionalisering voor bachelor leraar

De opleiding tot master basisonderwijs kan een relevante vervolgopleiding zijn voor leraren die met een professionele bacheloropleiding in het basisonderwijs instromen. Het biedt mogelijkheden om als leraar basisonderwijs professioneel tot master te groeien en die expertise te blijven inzetten in de dagelijkse klaspraktijk zodat ze rechtstreeks ten goede blijft komen van de leerling en het team.

De raad vindt het belangrijk dat bij de introductie van de opleiding tot master basisonderwijs de huidige leraren basisonderwijs die hier ambitie voor hebben, een master kunnen behalen via een aangepast traject. Dit moet worden gefaciliteerd.

¹⁰ cfr. het “scientist-practitioner”-model (zie Hutschemaekers, G. (2010). De psycholoog als scientist-practitioner. In R. Kessels, G. Hutschemaekers & D. Beckers (red.), *Psychologie en praktijk*. Den Haag: Boom Lemma, 15-42. De scientist-practitioners hebben geavanceerde wetenschappelijke kennis, kennen onderzoeksresultaten en zijn geschoold in relevante methoden en technieken. Hun academische houding en kritisch denkvermogen moeten zorgen voor een wetenschappelijke en reflectieve benadering. Ultiem is het de bedoeling dat ze wetenschappelijke kennis en theorieën vertalen, toepassen en integreren ten behoeve van de praktijk. Omgekeerd moet de praktijk het wetenschappelijke onderzoek en de theorie voeden.

1.1.3 Behouden en verder aantrekken van brede diversiteit aan profielen

Het creëren van een nieuw loopbaanperspectief kan – afhankelijk van de randvoorwaarden – de aantrekkingskracht van de basisschool als werkplek vergroten en op die manier een brede diversiteit aan profielen behouden en verder aantrekken.

- Een specifieke masteropleiding voor het basisonderwijs kan een nieuwe doelgroep van potentiële leraren basisonderwijs bereiken. Leerlingen uit het secundair onderwijs met een eerder academische oriëntatie die willen lesgeven in het basisonderwijs, kiezen momenteel vaak niet voor een lerarenopleiding kleuter- of lager onderwijs. Voor deze bijkomende groep is er bovendien ruimte op de arbeidsmarkt.¹¹
- Het perspectief van de masteropleiding basisonderwijs kan de aantrekkingskracht van de professionele bacheloropleiding vergroten en leiden tot een grotere diversiteit aan profielen die vanuit deze opleiding instromen in het basisonderwijs. Meer specifiek kan een bijkomende groep studenten aangesproken worden, namelijk zij die als leraar basisonderwijs willen werken maar toch – eventueel na enige ervaring in het basisonderwijs – een academische opleiding willen volgen.
- Het kan huidige leraren motiveren om verder te groeien in het basisonderwijs en zo uitstroom van bepaalde profielen in het basisonderwijs tegen gaan.¹²

1.2 Collectief versterken van het schoolteam

1.2.1 Inzetten op complementariteit in een lerend team ...

Wanneer leden van het schoolteam (leraren opgeleid als bachelor en als master, kinderverzorgsters, zorgcoördinatoren, ...) elk hun kennis en vaardigheden vanuit hun eigen opleidingsachtergrond in een team binnenbrengen, versterken ze elkaar en zo ook het team.¹³

Door complementair aan de professionele bachelor kleuter- en lager onderwijs een master basisonderwijs te introduceren wordt een meer divers lerarenteam gecreëerd waarbij collega's vanuit een gelijkwaardige positie vorm geven aan de school als professionele leergemeenschap.¹⁴ Samenwerking vanuit een gelijkwaardige positie betekent dat zowel de professionele bachelor als de master basisonderwijs kennis en inzichten toepassen op de werkvloer en reflecteren in professioneel overleg om zo tot een versterking van hun klaspraktijk te komen.

¹¹ Poelmans, P. (2014). De vraag naar leerkrachten nu en in 2020: Capaciteit aan menskracht. Een kwantitatieve verkenning van de toekomstige personeelsbehoeften in het basisonderwijs en secundair onderwijs. In Vlaamse Onderwijsraad (red.). *Hoogste tijd voor capaciteit! Hefbomen voor een duurzaam, structureel en strategisch beleid voor onderwijscapaciteit. Een strategische verkenning*. Leuven: Acco, 109-135.

¹² Er zijn indicaties voor het feit dat leraren die een masterdiploma hebben momenteel de werkvloer verlaten. Het Departement Onderwijs en Vorming leverde data aan over de evolutie van het aantal stamnummers met een diploma "Ten minste master" over de laatste 5 schooljaren. Hieruit blijkt dat op een periode van 3 schooljaren ongeveer 25 % van de masters die in het ambt kleuteronderwijzer of onderwijzer werden aangesteld uit dit ambt verdwijnt. Deze cijfers hebben enkel betrekking op masters die ook hun diploma lieten registreren in de database.

¹³ 'Het lerend team dat verantwoordelijkheden deelt', is een van de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs. Als lid van een complementair team, moet elk lid vanuit zijn eigen talenten, interesses en competenties kunnen werken. Teamleden delen verantwoordelijkheden, zodat elk lid vanuit zijn identiteit mee vorm kan geven aan de basisschool.

¹⁴ In professionele leergemeenschappen staat een collaboratieve werkcultuur centraal en is systematische samenwerking en interactie aanwezig. Het doel hierachter is het optimaliseren van lespraktijken om zo de prestaties van leerlingen te verbeteren. Zie Vanblaere, B. & Devos, G. (2014). *Doen scholen ertoe bij de professionele ontwikkeling van leerkrachten? Leiderschap en schoolkenmerken gerelateerd aan percepties van professionele leergemeenschap kenmerken. Een multilevel analyse*, Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen, Leuven.

Concreet kan de samenwerking tussen de leraar op bachelorniveau en de leraar als master basisonderwijs in een gemengd, lerend team bijdragen tot:

- een verdere versterking van de onderzoekende houding, onderzoeksvaardigheden, analytische scherpte en reflectie in het team, gelinkt aan vragen of opportuniteiten uit de eigen onderwijspraktijk. Dit moet de onderwijsleerprocessen ten goede komen.
- het versterken van het inzicht in referentiekaders en deze optimaal vertalen naar de klasvloer. Pedagogisch-didactisch zijn er voortdurend nieuwe inzichten en ontwikkelingen die relevant kunnen zijn voor de praktijk in het basisonderwijs. De praktijk van het eigen handelen kan hierdoor versterkt worden. Anderzijds kan inzicht in referentiekaders en het goed kunnen lezen en beoordelen van onderzoek, teams versterken om met een kritische blik na te gaan in hoeverre nieuwe trends relevant zijn voor de eigen onderwijspraktijk.
- het gezamenlijk beter benutten van nieuwe kennis en inzichten bij onderwijsverbetering en onderwijsinnovatie in het team (bijv. aanwenden en steeds vernieuwen van expertise over leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften).
- meer slagkracht op het vlak van interne kwaliteitszorg en -ontwikkeling vanuit een sterkere datageletterdheid en vanuit een evidence-based en evidence-informed werking.

1.2.2 ... om eigenaarschap en autonomie te versterken

Leraars zijn professionals en hun professionaliteit uit zich in “de combinatie van expertise en engagement waarmee leden van schoolteams gestalte geven aan hun klas- en schoolpraktijk”.¹⁵ De raad benadrukt het belang van invloed en zeggenschap van leraren.

Door bachelor- en masterleraren in teamverband te laten samenwerken, zijn er mogelijkheden om het team beter in staat te stellen vanuit de eigen professionaliteit autonoom antwoorden te laten formuleren op de huidige en toekomstige uitdagingen in het basisonderwijs:

- Er zijn allerlei maatschappelijke ontwikkelingen¹⁶ die hun weerklank vinden in de basisschool. Hierbij gaat het schoolteam voortdurend op zoek naar passende antwoorden. Vanuit deze onderzoekende houding ontwerpt het schoolteam ook proactief nieuwe aanpakken. Gestandaardiseerde werkwijzen, gericht op de gemiddelde leerling, worden steeds minder zinvol.¹⁷
- Het recent ontwikkelde referentiekader voor onderwijskwaliteit en de nieuwe invulling van de opdrachten van de inspectie erkent scholen als de centrale actoren om een kwaliteitsbeleid uit te tekenen. Er wordt van scholen verwacht dat ze hun eigen kwaliteit op een systematische manier ontwikkelen en bewaken. Dit stelt heel wat eisen aan de interne kwaliteitszorg en -ontwikkeling. Ook de verplichting van het gebruik van gevalideerde toetsen in het kader van deze interne kwaliteitszorg doet een appel op het beleidsvoerend vermogen van scholen en op het vermogen om data te analyseren en te interpreteren.

¹⁵ Kelchtermans, G. (2015). Allemaal gelijk en toch allemaal anders. Reflecties over schoolteam, schoolorganisatie en professionaliteit in het basisonderwijs. in: Vlaamse Onderwijsraad (red.). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*. Leuven: Acco, p. 178.

¹⁶ Denk aan: de toegenomen culturele diversiteit en anderstaligheid, de juridisering, technologische ontwikkelingen, de evolutie naar inclusiever onderwijs, de individualisering en de toenemende nood aan flexibiliteit.

¹⁷ Kelchtermans, G. (2015). Allemaal gelijk en toch allemaal anders. Reflecties over schoolteam, schoolorganisatie en professionaliteit in het basisonderwijs. in: Vlaamse Onderwijsraad (red.). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen*. Leuven: Acco, p. 166-187.

1.3 Meer academisch onderzoek als voedingsbodem voor een kwalitatief en innoverend onderwijssysteem

De opleiding master basisonderwijs legt een rechtstreekse verbinding tussen de universiteit en de praktijk in het basisonderwijs. Masters basisonderwijs kunnen de meest recente inzichten uit theorie en onderzoek meenemen naar de werkvloer. Tegelijkertijd kunnen ze praktijkkennis meenemen naar de universiteiten, zodat de praktijk het onderzoek en de theorie voedt.

De contacten en interactie leiden tot een mogelijke versterking van de praktijk in het basisonderwijs, maar kunnen ook leiden tot meer academisch onderzoek (o.m. masterproeven en doctoraten) dat specifiek gericht is op de didactiek van het basisonderwijs en een academische benadering van de leergebieden en van de geïntegreerde werking. Dit academisch onderzoek moet bijdragen aan de wetenschappelijke kennisbasis over leren en onderwijzen in het basisonderwijs. Dat is een belangrijke voedingsbodem om verder werk te maken van een kwalitatief en innoverend onderwijssysteem in het basisonderwijs.

2 Inzet

2.1 Inzetbaar als groepsleraar ...

Een master basisonderwijs moet in de eerste plaats ingezet worden als klas- of groepsleraar. Een fundamenteel kenmerk van het basisonderwijs is immers de geïntegreerde werking.¹⁸ Masters basisonderwijs moeten opgeleid en dus inzetbaar zijn in alle leerlingengroepen en alle leergebieden. In functie van inzetbaarheid in het kleuteronderwijs en het lager onderwijs, kan er sprake zijn van verschillende profielen van de afgestudeerden master basisonderwijs. De master basisonderwijs moet als groepsleraar kunnen inspelen op de specifieke eigenheid van het jonge of het oudere kind.

2.2 ... met mogelijkheid tot functiedifferentiatie

De master basisonderwijs, kan net zoals de bachelor, vanuit zijn eigen interesses, talenten en competenties een voortrekkersrol in het team innemen. Zo kan deze master gezien zijn specifieke expertise op het snijvlak van theorie, onderzoek en praktijk een belangrijke rol spelen in interne kwaliteitszorg, onderwijsinnovatie en schoolontwikkeling.

Eigen aan het basisonderwijs is dat de klemtoon ligt op het kind en zijn totale ontwikkeling. Dit moet ook voor deze master de drijfveer van zijn handelen zijn. Bovendien moet de praktijkcomponent die een

¹⁸ Zie krachtlijn 'Een geïntegreerde aanpak als fundament'. Dit verwijst naar de geïntegreerde invulling van de didactische driehoek leerling – leerstof – leraar. Dit betekent:

- niveau kind: het kind en zijn brede persoonlijkheidsontwikkeling staan centraal;
- niveau leerstof: in het aanbod (leerstof) zijn inhoud en uit de verschillende leergebieden verbonden met elkaar;
- niveau leraar: de groepsleraren zijn deskundig om inhoud uit alle leergebieden te structureren in een samenhangend onderwijsaanbod.

Deze didactische driehoek is één en ondeelbaar.

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

sterkte is van de professionele bacheloropleiding evenwaardig terug te vinden zijn in de vorming van de master basisonderwijs.

2.3 ... zonder nieuwe hiërarchie

Een basisschool bestaat uit een 'lerend team dat verantwoordelijkheden deelt'.¹⁹ Het inschakelen van de master basisonderwijs mag niet leiden tot een structurele ongelijkheid tussen collega's die geacht worden als team (dus samen) verantwoordelijk te zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. Er moet voorkomen worden dat door de master structureel een (nieuw) middenkader gecreëerd wordt.

2.4 Mix van professionele bachelors en masters mogelijk maken

Scholen hebben de autonomie om zichzelf te organiseren en een specifiek, lokaal beleid te ontwikkelen. De raad ziet wel twee belangrijke contouren die de overheid moet bewaken:

- Bij de introductie van de master basisonderwijs moet de overheid een mix in het team mogelijk maken: als scholen dat willen, moeten ze in staat zijn om een schoolteam samen te stellen dat bestaat uit een mix van bachelor- en masterleraren.
- Alle functies in het basisonderwijs moeten toegankelijk zijn voor de professionele bachelor kleuter- en lager onderwijs en de master basisonderwijs.

3 Organisatorische aspecten

3.1 Blijven garanderen van organisatorische vrijheid

Het is belangrijk dat de organisatorische vrijheid van het basisonderwijs, zoals voorzien in het decreet Basisonderwijs, ook in de toekomst behouden blijft. Dit is een sterk punt van het basisonderwijs.²⁰

Door te kiezen voor een brede inzetbaarheid van de master basisonderwijs in alle leerlingengroepen en alle leergebieden, zijn er heel wat didactische en praktische mogelijkheden²¹ die de sleutelvoorwaarden vormen om een sterk basisonderwijs te realiseren. Het vermijdt bovendien een al te versnipperde tewerkstelling en complexiteit op vlak van bijv. flexibele leerwegen, opdrachttoewijzing, vervangingen, lessenroosters, deliberaties.

3.2 Voorwaarden

Er zijn een aantal belangrijke randvoorwaarden op systeemniveau om de master basisonderwijs een goede plaats te kunnen geven in basisscholen. De raad dringt er bij de overheid dan ook op aan om volgende vragen verder te bekijken:

- Hoe ziet de overheid de aanrekening van de master basisonderwijs in het lestijdenpakket? Een keuze voor de inzet van de master mag niet leiden tot een mindere omkadering of tot grotere klasgroepen.

¹⁹ Dit is een van de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs. Zie Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs](#), 16 september 2015.

²⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

²¹ Bijvoorbeeld op vlak van het afstemmen van de groepering op basis van de leerbehoeften van leerlingen, de keuze voor een gespecialiseerde didactische aanpak (zoals co-teaching) en het optimaal en flexibel inzetten van de expertise van leraren.

- Kan de overheid een adequate verloning voor de master basisonderwijs garanderen?
- Op welke manier kan een professionele leercultuur tussen leden van een divers schoolteam verder gefaciliteerd worden?²²

III VANUIT HET PERSPECTIEF VAN HET HOGER ONDERWIJS²³

Vertrekkende vanuit deel II van dit advies, stelt de raad in dit deel III het eventuele opleidingsaanbod voor dat inspeelt op het profiel van de master basisonderwijs dat in deel II geschetst wordt. De raad doet geen uitspraak over de wenselijkheid van de master basisonderwijs. Concreet vormen volgende elementen uit deel II aanknopingspunten:

- Een master basisonderwijs moet in de eerste plaats ingezet worden als klas- of groepsleraar. Masters basisonderwijs moeten opgeleid en dus inzetbaar zijn in alle leerlingengroepen en alle leergebieden. De raad benadrukt dat er sprake kan zijn van verschillende profielen van de afgestudeerden master basisonderwijs in functie van inzetbaarheid in het kleuteronderwijs en het lager onderwijs. De master basisonderwijs moet als groepsleraar kunnen inspelen op de specifieke eigenheid van het jonge of het oudere kind (zie deel II, 2.1).
- De praktijkcomponent die een sterkte is van de professionele bacheloropleiding moet evenwaardig terug te vinden zijn in de vorming van de master basisonderwijs (zie deel II, 2.2).
- De master basisonderwijs is een wetenschappelijk geschoolde professional die werkt op het snijvlak van theorie en praktijk. Complementair aan de professionele bachelor, brengt de master basisonderwijs nieuwe expertise in op beheersingsniveau 7 (zie deel II, 1.1.1). Zo versterken de professionele bachelor en de master basisonderwijs elkaar en ook het team (zie deel II, 1.2).

1 Bestaande opleidingen

Er bestaan vandaag reeds trajecten die een doorgroei van de professionele bachelor mogelijk maken en leiden tot een diploma. Zij worden hieronder opgesomd. Competenties die langs deze weg worden verworven, kunnen nu ook al het team in de basisschool versterken. Alleen ontbreekt het deze opleidingen vandaag aan een civiel effect, waardoor zij aan aantrekkingskracht verliezen.

Daarnaast bestaat er ook een vormingsaanbod van professionaliseringstrajecten die door andere instanties dan hogeronderwijsinstellingen worden aangeboden en niet noodzakelijk leiden tot een diploma.

1.1 Master in de pedagogische wetenschappen, master in opleidings- en onderwijswetenschappen, master educatieve studies

Een professionele bachelor kan een schakelprogramma van 60 studiepunten volgen en nadien een master in de pedagogische wetenschappen of master in opleidings- en onderwijswetenschappen volgen, die al naargelang het aantal vrijstellingen tussen de 90 en 120 studiepunten zal bedragen. Dit is

²² Zie voorstellen van maatregelen in Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over een toekomstplan voor het basisonderwijs](#), 8 maart 2017.

²³ Dit deel is het deeladvies van de Raad Hoger Onderwijs.

een lang traject van minimaal 150 studiepunten. Bovendien is deze opleiding niet specifiek gericht op een tewerkstelling in het basisonderwijs, al kan een student zich wel via keuze-opleidingsonderdelen of –trajecten specialiseren. De profielen kunnen wel relevant ingezet worden in beleids- en beleidsondersteunende functies. Het civiel effect van deze master geldt dus enkel voor die functies, maar niet voor het ambt van leraar. Verder is het zo dat het tewerkstellingsgebied van deze masters veel ruimer is dan enkel het basisonderwijs.

De master educatieve studies biedt een verkort programma van 60 studiepunten (na een schakelprogramma van 60 studiepunten) aan. Deze opleiding is niet specifiek gericht op het basisonderwijs en is toegankelijk zonder relevante beroepservaring.

Voor de verloning van deze masters verwijst de raad naar het loopbaandebat dat nog gevoerd moet worden.

1.2 Bachelor na bachelor schoolontwikkeling

De banaba schoolontwikkeling is toegankelijk voor houders van een bewijs van pedagogische bekwaamheid die minimaal een aantal jaren tewerkgesteld zijn in het (ruime) onderwijsveld. Schoolontwikkeling slaat op veranderingsprocessen binnen een school of scholengemeenschap. Schoolontwikkelaars versterken het groeivermogen van scholen en werken aan onderwijsvernieuwing. In de banaba schoolontwikkeling komt onderzoek, innovatie, mentoring en coaching aan bod. Het is een opleidingsprogramma van 60 studiepunten, gewoonlijk gespreid over twee of drie studie jaren.

In tegenstelling tot de banaba zorgverbreding en remediërend leren en de banaba buitengewoon onderwijs, heeft de banaba schoolontwikkeling vandaag geen civiel effect voor het onderwijs.

1.3 Verkorte professionele bachelor kleuteronderwijs of lager onderwijs

De verkorte professionele bachelor kleuteronderwijs of lager onderwijs is toegankelijk voor houders van een bachelordiploma (professioneel of academisch) of een masterdiploma. Het gaat om een traject met studieduurverkorting (120 in plaats van 180 studiepunten). Om het traject uit te tekenen wordt rekening gehouden met reeds verworven competenties en kwalificaties. Deze opleidingen worden meestal flexibel aangeboden, zowel in dag- als in avondprogramma's. Ze zijn combineerbaar met een tewerkstelling binnen of buiten het onderwijs.

2 Voorstel voor een specifieke opleiding master basisonderwijs

2.1 Inhoud

Indien wordt beslist tot de oprichting van een master basisonderwijs, dan gaat de raad ervan uit dat deze masters basisonderwijs inzicht hebben in **wetenschappelijk onderzoek** op het terrein van het basisonderwijs en in dit studiegebied ook onderzoek kunnen verrichten. Zij bezitten daarenboven competenties om inzichten uit wetenschappelijk onderzoek te vertalen naar innovatieve toepassingen voor het basisonderwijs en kunnen deze op een effectieve en efficiënte manier implementeren in de context van het basisonderwijs. Daarnaast zijn zij ook reflectieve, dynamische professionals die onderwijsvaardig zijn.

De brede inzetbaarheid (in alle leerlingengroepen en alle leergebieden) die verwacht wordt van een mogelijke master die specifiek is opgeleid voor het basisonderwijs veronderstelt een **onderwijsvaardigheid**. Deze vaardigheid heeft zowel betrekking op de inhouden van de leergebieden als op (vak)didactische vaardigheden. Onderwijsvaardigheid is dus een essentiële vaardigheid voor een master basisonderwijs. De meest geschikte en kostenefficiënte opleiding om deze onderwijsvaardigheid te verwerven, is de professionele (en niet de academische) bacheloropleiding. De eventuele master basisonderwijs kan dan ook enkel ingericht worden als een vervolgopleiding op de professioneel gerichte bacheloropleiding kleuteronderwijs of lager onderwijs.

2.2 Onderdelen, toelatingsvoorwaarden en organisatie

De raad stelt een mogelijke opleiding voor met:

- een verplicht schakelprogramma van 60 studiepunten: met een sterke inzet op academische kennis en vaardigheden waaronder onderzoekscompetenties en –methodologie;
- een specifieke master basisonderwijs van 60 studiepunten: daarin is een specifieke onderwijspraktijkcomponent niet noodzakelijk aangezien die geacht wordt verworven te zijn door voorafgaande beroepservaring (cf. infra toelatingsvoorwaarden);
- een verdieping in de master met betrekking tot het kleuter- of het lager onderwijs: men kan werken met een keuzevakken- of majorsysteem om het voor de student mogelijk te maken zich toe te leggen op de een of de andere leeftijdsgroep.

De toelatingsvoorwaarden voor deze opleiding zijn specifiek:

- een diploma professionele bachelor in het onderwijs (kleuteronderwijs of lager onderwijs);
- minimaal 2 jaar relevante beroepservaring in het basisonderwijs.

De raad kiest voor deze specifieke toelatingsvoorwaarden om de onderwijspraktijkcompetenties te garanderen. Daarnaast gaat hij ervan uit dat er op deze manier studenten aangetrokken worden die een zekere binding hebben met een basisschool, waardoor de kans groter wordt dat zij nadien opnieuw kiezen voor een tewerkstelling in het basisonderwijs. Hij kiest er ook voor om tewerkstelling in het onderwijs niet als toelatingsvoorwaarde op te nemen om zo de opleiding niet enkel voor werkstudenten open te stellen.

Het schakel- en masterprogramma kan enkel georganiseerd worden door de universiteiten in samenwerking met de hogescholen.

2.3 Groeimogelijkheden voor de professionele bachelor

De voorgestelde opleiding master basisonderwijs creëert, naast andere mogelijkheden zoals hoger geschetst, een doorgroeimogelijkheid voor de professionele bachelor met:

- professionaliseringskansen voor (ervaren) leraren: kansen om zich te verbreden, verdiepen en specialiseren;
- de mogelijkheid om meer sterke studentenprofielen aan te trekken voor de professionele bacheloropleidingen basisonderwijs;
- een mogelijkheid om het aanzien van het lerarenberoep te versterken.

2.4 Randvoorwaarden

2.4.1 Praktische haalbaarheid

De hierboven voorgestelde opleiding moet praktisch haalbaar zijn. Ze moet voltijds gevolgd kunnen worden maar ze moet ook toelaten om werken en studeren te combineren. Dit betekent dat de contacturen gegroepeerd moeten aangeboden worden zodat de student nog halftijds kan blijven werken en de opleiding in 3 tot 4 jaar voltooid kan worden. Dit vraagt ook steun en engagement van de overheid en de onderwijsverstrekkers, die het mogelijk moeten maken om tijd en ruimte hiervoor vrij te maken.

2.4.2 Macrodoelmatigheid

Indien de overheid beslist tot de inrichting van een master basisonderwijs, dan is dit een nieuwe opleiding in het hoger onderwijs. De raad gaat ervan uit dat hiervoor ook een macrodoelmatigheidsonderzoek moet gebeuren door de instellingen die de opleiding wensen in te richten. Hierbij moeten de decretaal vastgelegde parameters onderzocht worden:²⁴

- het bestaande aanbod van opleidingen en in voorkomend geval de andere aanvragen van verwante nieuwe opleidingen;
- het aantal studenten in dezelfde of aanverwante opleidingen;
- de te verwachten vraag naar afgestudeerden hoger onderwijs in het algemeen en in de betreffende of aanverwante opleidingen in het bijzonder;
- de maatschappelijke relevantie van de opleiding;
- de door de instellingen gezamenlijk beschreven domeinspecifieke leerresultaten.

De raad vindt het belangrijk dat een inschatting gemaakt wordt van het te verwachten effect van een dergelijke opleiding op het bestaande opleidingsaanbod, met name het effect op imago en aantrekkelijkheid.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter

²⁴ Codex hoger onderwijs, Artikel II. 153, paragraaf 2.

Bijlage: motivering minderheidsstandpunt bij deeladvies van de Algemene Raad en van de Raad Basisonderwijs²⁵

Standpunt ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs ten aanzien van de adviesvraag van de minister over de master basisonderwijs

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs hebben in de Raad Basisonderwijs van de Vlor constructief meegewerkt aan de '10 krijtlijnen van het basisonderwijs'. Vervolgens hebben ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs met dezelfde ingesteldheid samen met de andere geledingen, op vraag van de minister, voorstellen voor een strategisch actieplan voor het basisonderwijs uitgewerkt. Als belangrijke spelers binnen het officieel basisonderwijs vinden we het niet alleen onze plicht om de noden van het basisonderwijs in de verf te zetten, maar zijn we ook van oordeel dat de grenzen van de draagkracht van dit onderwijsniveau al lang bereikt zijn. De investeringen in het basisonderwijs zijn dringend nodig, langer aarzelen door de politieke overheid is schuldig verzuim.

Vanuit het strategisch actieplan voor het basisonderwijs zijn er verschillende elementen die aangegeven worden om tot een (nog) beter basisonderwijs te komen. ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs zijn zeer verbaasd dat de minister over één aspect (de master basisonderwijs) bijkomend advies vraagt. Dit terwijl de minister nog steeds geen langetermijnplan heeft om het basisonderwijs te geven waar het recht op heeft. Bovendien hebben alle geledingen in het actieplan ingestemd met de visie dat er eerst een onderzoek moest komen om de eventuele meerwaarde van de master basisonderwijs aan te tonen. In plaats van een onderzoek is er echter deze adviesvraag. Dat vinden ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs niet ernstig.

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs zijn er niet van overtuigd dat de master basisonderwijs de oplossing is voor de noden en uitdagingen waar ons basisonderwijs voor staat. Zonder degelijk onderzoek dat hiervoor indicaties aanlevert, zullen wij onze overtuiging hierover niet wijzigen. Het is hier dat het schoentje voor ons knelt. Het advies dat voorligt gaat veel te sterk uit van de premisse dat de master basisonderwijs een toegevoegde waarde zal hebben.

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs hebben het volste vertrouwen in de competenties van de huidige professionele bachelors om de uitdagingen in het basisonderwijs aan te

²⁵ Dit minderheidsstandpunt heeft betrekking op deel I en deel II van het advies.

gaan. De hogescholen zijn ons inziens perfect in staat om onderwijzers en kleuteronderwijzers te vormen die over alle competenties beschikken die nodig zijn om het als professional waar te maken in een dagelijkse klaspraktijk. Een degelijk gevormd team van (kleuter)onderwijzers is perfect in staat om onderzoek te toetsen aan de klaspraktijk en te bekijken welke elementen waardevol zijn om te implementeren. Daarvoor is de sturende hand van een master basisonderwijs niet nodig!

Volgens ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs zijn er andere prioriteiten om het basisonderwijs te versterken. Kleinere klasgroepen, tijd en ruimte voor professionalisering van het huidige team en meer handen in de klas zijn wat ons betreft de prioriteiten. De klemtoon moet liggen op meer personeelsleden die de ruimte krijgen om zich professioneel te ontwikkelen. Het is bijna cynisch dat de huidige groep personeelsleden de ruimte noch de tijd krijgt om zich te professionaliseren en dat de oplossing er dan maar in gezocht wordt een nieuw ‘type’ onderwijzer te installeren. Dit is voor ons de wereld op zijn kop.

De budgettaire kost om masters te installeren (als er eenzelfde mix zou ontstaan als in het secundair onderwijs, doet de loonkost stijgen met ongeveer 9%) is aanzienlijk. Wij zijn ervan overtuigd dat er betere resultaten kunnen behaald worden door deze stap niet te zetten, maar wel deze personeelsgroep uit te breiden met 9% of 5200 FTE. Van dit laatste zijn we overtuigd dat het werkveld basisonderwijs ons daarin sterk zal volgen. Als een team van tien personeelsleden de keuze zou hebben tussen de aanwerving van een extra-collega of een drietal collega’s een masterloon te geven, weten wij wel zeer zeker welke keuze zij zouden maken om de werkdruk te verlagen!

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs menen dat door in het advies herhaaldelijk aan te geven wat de meerwaarde zou kunnen zijn van de master basisonderwijs, onrecht wordt aangedaan aan de professionele bachelor die vandaag het beste van zichzelf geeft. Het formuleren van doelstellingen voor de master basisonderwijs geeft indirect aan dat deze doelstellingen op dit moment niet of onvoldoende worden gerealiseerd door de huidige personeelsgroep (op bachelorniveau). Daar zijn wij het niet mee eens.

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs stellen bovendien vast dat de ambitie om een opleiding op academisch niveau te organiseren voor de generatiestudent (als achttienjarige) geen invulling krijgt in het advies van de Raad Hoger Onderwijs. Dit maakt dat het een zeer ambigue discussie wordt. De initiële bedoeling van de voorstanders van de master basisonderwijs om andere (lees: sterkere) profielen van leerlingen uit het secundair onderwijs aan te trekken in de lerarenopleiding wordt niet gerealiseerd.

Conclusie

ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs vragen aan de minister eerst een globale toekomstvisie op het basisonderwijs met inbegrip van het budgettaire kader. Pas als er een toekomstvisie en een onderzoek rond de masters basisonderwijs voorhanden is kan men een breed debat opstarten over alle onderdelen van het strategisch actieplan. Dit moet toelaten om de consequenties van de verschillende maatregelen op diverse terreinen in te schatten.

Op dat moment zullen ACOD Onderwijs en VSOA Onderwijs op een gefundeerde manier binnen dit globale kader kunnen adviseren en dus ook over de doelstellingen, inzetbaarheid en organisatorische aspecten van een master in het basisonderwijs.